

Saturs

Priekšvārds. <i>Ringolds Balodis</i>	6
Ievads Latvijas Republikas Satversmes V nodaļas komentāriem <i>Artūrs Caics, Egils Levits</i>	9
Latvijas Republikas Satversmes V nodaļas komentāri	12
64. pants. <i>Egils Levits, Aleksandrs Kuzņecovs, Laila Medina, Artūrs Caics, Ilze Tralmaka</i>	12
65. pants. <i>Artūrs Caics</i>	29
66. pants. <i>Jānis Lazdiņš, Dita Plepa</i>	54
67. pants. <i>Jānis Pleps</i>	79
68. pants. <i>Māris Lejnieks, Jānis Pleps, Ineta Ziemele</i>	87
69. pants. <i>Edvīns Danovskis</i>	130
70. pants. <i>Edvīns Danovskis</i>	136
71. pants. <i>Edvīns Danovskis</i>	139
72. pants. <i>Edvīns Danovskis</i>	145
73. pants. <i>Annija Kārkliņa, Jānis Lazdiņš, Māris Lejnieks</i>	151
74. pants. <i>Laila Jurcēna, Alla Spale</i>	173
75. pants. <i>Ilze Tralmaka</i>	184
76. pants. <i>Ringolds Balodis, Aleksandrs Kuzņecovs</i>	196
Ielikums. Latvijas Republikas Satversmes grozījumi	220
77. pants. <i>Inese Nikuļceva</i>	259
78. pants. <i>Jautrīte Briede</i>	279
79. pants. <i>Jautrīte Briede</i>	294
80. pants. <i>Anita Rodiņa, Dita Plepa</i>	301

Pielikums – piezīmes par likumdošanas procesu.....	315
1. Saeimas kārtības ruļļa nozīme likumdošanā. <i>Edvīns Danovskis</i>	315
2. Pienācīgā kārtībā pieņemts likums. <i>Jānis Pleps</i>	323
3. Laba likumdošana. <i>Laila Medina</i>	342
4. Parlamentārā pētniecība zināšanās balstītam Saeimas darbam. <i>Inese Grumolte-Lerhe</i>	348
5. Likumdevējs jaunu regulējuma jomu meklējumos. <i>Dace Šulmane</i>	354
6. Likumdošanas procesa pilnveidošanas iespējas. <i>Kristīne Jaunzeme</i>	360
7. Par Valsts prezidenta likumdošanas tiesību pilnveidošanu: tiesības pieprasīt neizsludināta likuma konstitucionalitātes izvērtēšanu. <i>Aleksandrs Kuzņecovs</i>	364
8. Valsts padome – neatkarīgs konstitucionāls orgāns valsts likumdošanas darbības jomā. <i>Ineta Ziemeļe</i>	374
9. Lobēšanas regulējuma trūkums kā traucēklis caurspīdīgam un godprātīgam likumdošanas un rīcībpolitikas veidošanas procesam. <i>Valts Kalniņš</i>	380
10. Satversmes 81. panta vēsturiskā nozīme Latvijas tiesību sistēmā. <i>Anda Smiltēna</i>	383
11. Oficiālā publikācija Latvijas tiesiskajā sistēmā. Autoru kolektīvs: <i>Ilze Apine, Dina Gailīte, Kristīne Gailīte,</i> <i>Elīna Kursiņa, Jānis Priekulis, Dainis Pudelis, Andris Pumpiņš,</i> <i>Santa Ratnika, Dārta Ūdre, Eva Vīksna, Gints Zelmenis,</i> <i>Jānis Pleps (zinātniskais vadītājs)</i>	399
Annotations in English	477
Izmantoto avotu saraksts	508
Satversmes komentāru, rakstu autoru un redkolēģijas locekļu biogrāfijas.....	584

Priekšvārds

Latvijas Republikas Satversme ir valsts normatīvo aktu hierarhijā augstākais dokuments, kas nosaka ne vien valsts tiesiskos pamatprincipus, bet arī tās politiskās filozofijas pamatus. Konstitūcija – tas ir valsts pamatlikums, sabiedriskais līgums, kas apvieno visus pilsoņus un nosaka pašas sabiedrības un valsts pamatus, kas kopsummā veido vienu no varas leģitimitātes galvenajiem faktoriem. Satversme ir pieņemta četrus gadus pēc neatkarības proklamēšanas (1922), pēc divpadsmit darbības gadiem apturēta, lai to reformētu (1934), piecdesmit gadus nogulējusi padomju specarhīva plauktos, līdz vilkta ārā no aizmirstības putekļiem un pasludināta par daļēji spēkā esošu (1990), bet vēl pēc trim gadiem pilnībā atjaunota (1993). Satversmes vēsture, tāpat kā Latvijas valstiskuma atjaunošana, patiesībā ir neticams un pasaules konstitucionālismā nebijis notikums. Analogu šim notikumam atrast nav iespējams. Gan Satversmi, gan Latvijas valsti var salīdzināt ar fēniksu, līdzīgi šim mitoloģiskajam putnam tās spēja atdzimt no pelniem.

Saeima ir Latvijas tautas vēlētā, mūsu tautu reprezentējoša, konstitucionāla institūcija, kas mūsu demokrātiskajā iekārtā ir apveltīta ar visaugstāko mandātu īstenot tautas varu. No tiesību un politisko teoriju viedokļa viss ir visnotaļ skaidrs: Rietumu demokrātijas pamatu pamats – varas dalīšanas teorija – pagēr parlamentam izveidot un uzraudzīt/kontrolēt valdību, bet tauta (suverēns) seko līdzī sava pilnvarnieka – parlamenta – darbam. Praktiskajā dzīvē politiskā elite ir visai skeptiska par tautas gribas izpaušmēm, savukārt tautas pārstāvniecības mandātu ieguvušie Saeimas locekļi pirmām kārtām saskaras ar negatīvo pilsoniskās sabiedrības stereotipu par parlamentu kā tautvaldības institūciju. Jāatzīst, ka, izņemot tautas sajūsmas apvītos valsts dibināšanas un atjaunošanas laikus, pozitīvs parlamenta tēls Latvijā nekad nav pastāvējis. Latvijas parlamentārisma raksturīgi, ka abos (!?) mūsu valstiskuma pastāvēšanas periodos tautai neviltotu prieku ir sagādājusi Saeimas likvidēšana (1934) un atļaišana (2011), bet plašu sabiedrības atbalstu vienmēr ir guvusi ideja par tautas vēlētu prezidentu.

Paradoksāli, bet Latvijā, pastāvot konstanti zemei uzticībai parlamentam, ir ārkārtīgi maz fundamentālu pētījumu par Saeimu un tās darbu. Par spīti Saeimas varēm centieniem uzlabot Saeimas darbu un sabiedrības ieskatu par institūciju, publiskā telpa ir pārpildīta ar negatīvu un pat atklāti nievājošu informāciju par Saeimas deputātiem un parlamentu. Līdz šim interesenti informāciju par Saeimu un tās darbu varēja iegūt no autoritatīviem, taču pārāk vispārīgiem pārskatiem, vai arī no specifiskus likumdošanas aspektus analizējošiem problēmrakstiem. Izdevums "Latvijas Republikas Satversmes komentāri. V nodaļa. Likumdošana" ir līdz šim nebijis pētījums par Latvijas parlamentārisma, kas apskata visu satversmisko likumdošanas procesu. Grāmata ir tapusi Satversmes zinātnisko komentāru projekta ietvaros, kļūstot par septīto komentēto Satversmes nodaļu. Jau uzsākta pēdējās vēl nekomentētās Satversmes II nodaļas "Saeima" komentēšana, kas drīzumā noslēgs dižprojektu, veidojot sešu monogrāfiju sējumu.

Šī izdevuma autoru kolektīvu veido trīsdesmit septiņi zinātnieki, pētnieki un lietpratēji, vairums ir Latvijas Universitātes mācībspēki un praktiķi no Saeimas, Satversmes tiesas, Valsts prezidenta kancelejas un Tieslietu ministrijas. Likumdošanas satversmisko procedūru pētījums ilga vairāk nekā trīs gadus un ir rezumējies 592 lappušu lielā monogrāfijā, kur ir ne tikai atsevišķu Satversmes normu komentāri, bet arī vairāki vērtīgi raksti par likumdošanu. Izziņas procesā arvien pastiprinājās sajūta, ka, ievērojot visai strikto komentāru izziņas kārtību, netiek aptverti būtiski likumdošanas jomas jautājumi, tāpēc tapa pielikums "Piezīmes par likumdošanas procesu". Šo sadaļu sagatavojuši labākie jomas lietpratēji, un tajā ir manāma ievērojama atkāpe no tradicionālās hronistu – novērotāju metodes, kas raksturīga Satversmes komentētājiem. Sadaļā ir ieteikumi, kas balstās uz novērojumiem, nevis tikai sausi konstatējumi. Sadaļā sniegtas vadlīnijas labu likumu izstrādei un rosināti priekšlikumi likumdošanas procesa uzlabošanai nākotnē. Šai sadaļā var uzzināt ne tikai par aktualitātēm, kas saistītas ar likumu pieņemšanu, bet izlasīt

vēl npublicētu analīzi par jaunizveidoto Saeimas Analītisko dienestu, Saeimas kārtības rulli, oficiālo publikāciju vai lobēšanas regulējumu un nepieciešamiem likumdošanas uzlabojumiem. Satversmes skaidrojumi jeb komentāri ir fundamentāls zinātnisks izziņas avots par latviešu konstitucionālismu. Tā ir laba lasāmviela gan praktiķiem, gan tiem interesentiem, kuri vēlas padziļināti iepazīties ar mūsu valsts būtību un saprast valsts varas atzaru funkcionēšanu.

Visbeidzot vēlos pateikties VSIA "Latvijas Vēstnesis" un it īpaši tās vadītājai Dainai Ābelei par atbalstu un uzteikt arī autoru kolektīvu par izcili veiktu darbu. Cerams, Saeimas locekļi, likumus izstrādājot un pieņemot, ieskatīsies mūsu veikumā un tas likumus darīs labākus...

Latvijas Universitātes zinātniskā projekta vadītājs
profesors Dr. iur. **Ringolds Balodis**